

УДК 631.11:005.936

**МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ПОКАЗНИКІВ
ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ
РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

Потриваєва Н.В., д-р екон. наук, професор

e-mail: potrivaeva@mnaui.edu.ua

Довгаль О.В., д-р екон. наук, доцент

e-mail: h.dovgal@gmail.com

Пелипканич І.В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет, Україна

Ключовим критерієм розвитку агропідприємств вважається обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, що дозволяє сформувати показники продовольчої безпеки країни, яка в свою чергу багато в чому залежить від технічної оснащеності і готовності до впровадження інноваційних технологій у агровиробництво.

Реалізація системи матеріально-технічного забезпечення дозволить підвищити ефективність виробництва, яка може реалізовуватися в економічних, екологічних та технологічних аспектах. В цьому аспекті ефективний розвиток виробництва сільськогосподарської продукції має базуватися на трьох взаємопов'язаних елементах:

1) принципи формування матеріально-технічної бази, які включають в себе адекватне ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, що, в свою чергу, забезпечує можливість розширеного виробництва та розвитку матеріально-технічної бази і технології виробництва в агропідприємствах;

2) функції матеріально-технічного забезпечення, які зводяться до формування матеріальної бази ефективного виробництва, поліпшення якісних характеристик сільськогосподарської продукції, зниження виробничої собівартості, формування екологічної безпеки виробництва агропродукції;

3) механізми модернізації матеріально-технічної бази, які полягають в оновленні матеріально-технічних ресурсів із заміною їх на більш продуктивні і економічно ефективні з урахуванням можливості державної підтримки, формування кадрового потенціалу для роботи на модернізованому обладнанні.

Зазначимо, що економічна ефективність реалізації системи матеріально-технічного забезпечення визначається досягненням ряду показників за рахунок техніко-технологічної модернізації виробництва сільськогосподарської продукції, зростання якісних характеристик насіння, кормів, генетичного матеріалу і оцінюється такими критеріями: зменшення питомої собівартості, збільшення рівня прибутку як в розрахунку на одиницю продукції, так і валового, зростання рентабельності виробництва і продажу, зниження трудомісткості виробництва тощо.

Екологічна ефективність реалізації системи матеріально-технічного забезпечення оцінюється зміною характеристик навколишнього середовища. Для числової оцінки використовуються такі показники, як збільшення обсягів виробництва екологічно чистої (екологічно безпечної) продукції (в тому числі сертифікованої біопродукції), масштаби діяльності у галузі відновлення природних ресурсів, скорочення обсягу їх споживання.

Технологічна ефективність реалізації системи матеріально-технічного забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції виражається в зростанні продуктивності праці, зниженні ресурсоемності виробництва, а також зростанні екстенсивних показників виробництва. Технологічний розвиток характеризується прискореним розвитком технічних засобів для комплексної механізації технологічних процесів виробництва сільськогосподарської продукції.

Сукупність операцій матеріального потоку (розвантаження, перевезення, приймання та відпуск зі складу, зберігання, перевантаження з одного виду транспорту на інший, комплектація, сортування, консолідація) пов'язана з інформаційними та фінансовими потоками, які доповнюються матеріальними потоками (збір, обробка і передача інформації про матеріальний потік, прийом і передача замовлення по каналах зв'язку, розрахунки з постачальниками

сировини і матеріалів, і т.п.). В результаті проведення операцій, пов'язаних з матеріально-технічним забезпеченням, змінюється вартісна оцінка майна, що знаходить документальне відображення. Вироблена сучасна техніка для виробництва сільськогосподарської продукції дозволила зробити технологічний ривок, супроводжуваний зниженням собівартості продукції, зростанням економічної, екологічної та технологічної ефективності. Якісно змінився склад і технічний рівень устаткування.

Зростання номенклатури машин і агрегатів, які сьогодні пропонуються для механізації виробництва сільськогосподарської продукції, збільшення капітальних вкладень на придбання і експлуатацію техніки роблять необхідним посилення економічних досліджень щодо обґрунтування найбільш ефективних варіантів обладнання, пристосованих до різних розмірів агропідприємств з урахуванням їх специфіки, організації праці і зональних умов.

У зв'язку з досить широким спектром використовуваної в сільському господарстві техніки важливим аспектом стає економічна оцінка ефективності її використання у виробництві, в тому числі і порівняльна. Це питання актуалізували досить велика кількість вчених, які пропонували різні підходи до оцінки ефективності з урахуванням специфіки виробництва. Узагальнення досвіду використання обладнання в сільськогосподарських підприємствах різних фірм і виробників показує, що через недостатнє економічного обґрунтування техніки і технологічних процесів, викликаних в ході її експлуатації, істотно знижується економічна ефективність капітальних вкладень.

Керівникам агропідприємств доводиться розв'язувати низку проблем, таких як оптимальні розміри матеріально-технічного забезпечення, які відповідають найбільш сприятливим умовам подальшого розвитку підприємства, вибором обладнання для механізації виробництва сільськогосподарської продукції. У зв'язку з цим важливим стає питання формування майнового комплексу, з точки зору економіки та оцінка зміни показників, що характеризують інвестиційну активність, ефективність діяльності, фінансову стійкість сільськогосподарських підприємств, що займаються виробництвом агропродукції.

Для ефективного матеріально-технічного забезпечення необхідний планомірний, безперервний, своєчасний і організований економічний аналіз всіх господарських операцій на підприємстві. Господарська операція – це подія підприємницької діяльності, яке впливає на величину складу майна та / або капіталу агропідприємства. В свою чергу, аналіз економічної ефективності використання матеріально-технічних ресурсів бази здійснюється як по окремих галузях сільськогосподарського виробництва – рослинництву, тваринництву, кормовиробництву, так і в цілому по галузі. Важливим є як використання окремих видів основних засобів, таких, наприклад, як машинно-тракторний парк, так і окремих транспортних засобів, виробничих приміщень, продуктивної худоби, багаторічних насаджень тощо. Зрозуміло, що при цьому враховується забезпеченість матеріально-технічної бази основними й

оборотними засобами, встановлюються їх раціональні співвідношення для агровиробників різного виробничого напрямку [1].

Дослідники вказують на те, що для уникнення подвійного врахування сировини власного виробництва при оцінці вартості ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства її вартість потрібно віднімати від сукупної вартості ресурсів сільського господарства і промисловості [2].

Документальне відображення наявності, надходження і вибуття майна будь-якого підприємства, складається з балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) та додатків до них, відповідно до діючих норм повинно регулярно складатися і публікуватися в установленому порядку. Інформація, яка представлена у фінансових та статистичних звітах необхідна для інвесторів, акціонерів, кредиторів, а також власників і персоналу агропідприємства для оцінки його поточного фінансового стану. При реалізації заходів технічного переоснащення виробництва сільськогосподарської продукції саме інвестори, кредитори і власники приймають рішення про доцільність фінансування.

Отже, крім статистичної оцінки ефективності використання матеріально-технічних ресурсів і ресурсної забезпеченості виробництва сільськогосподарської продукції важливо прогнозувати (моделювати) інвестиційну привабливість агропідприємства і галузі в цілому.

Список використаних джерел:

1. Захарчук О. В., Михайлов М. Г. Оцінка економічної ефективності використання матеріально-технічної бази підприємств. Економіка АПК. 2017. № 2. С. 25–32.
2. Науменко І. Вдосконалення методичних підходів до оцінки стану та ефективності функціонування системи матеріально-технічного забезпечення агропромислового виробництва. Аграрна економіка. URL: <http://nbuv.gov.ua/>
3. Потриваєва Н. В., Пелипканич І. В. Перспективи оновлення матеріально-технічної бази агропідприємств на основі інновацій. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2019. Вип. 2 (102). С. 12–17. DOI: 10.31521/2313-092X/2019-2(102)-2.
4. Россоха В. В., Науменко І. В. Інтегральна оцінка ефективності використання матеріально-технічної бази сільського господарства. Економіка АПК. 2017. № 1. С. 60–67.